

RAMON D'ABADAL I DE VINYALS, HISTORIADOR I VIGATÀ

per Antoni PLADEVALL I FONT

Senyores, senyors, amics.

Dins del cicle de conferències dedicades a commemorar el centenari del naixement de Ramon d'Abadal i de Vinyals, m'ha estat confiat el glossar la figura de l'admirat historiador i a la vegada amic Sr. d'Abadal en el seu aspecte de vigatà i d'historiador de les coses vigatanes.

Tant en la conferència que a mitjan desembre passat va fer-nos l'historiador Dr. Manuel Mundó, com en les que seguiran fins a mitjan d'abril, es presentarà la figura d'Abadal com historiador de les èpoques carolíngia i comtal, en les seves vessants religiosa, política i institucional, també es glossarà la seva dimensió europea o internacional, a mi en canvi m'ha tocat la tasca més íntima i entranyable d'evocar Abadal en el marc vigatà i com a historiador de les nostres coses.

Ramon d'Abadal és amb tota justícia i conscièntment un vigatà i un osonenc i ens consta positivament que ell mai va menystenir ni amagar aquestes característiques, tot al contrari, podem dir que se'n sentia cofoi i ho palesava en les seves targetes de visita on com a títol principal hi tenia el de pagès, és a dir, home de camp i del camp osonenc.

Era vigatà perquè va néixer a la ciutat de Vic l'1 d'octubre de 1888 i hi va residir de manera permanent fins el 1906 i de manera temporal fins el 1936 i és osonenc perquè fins a la seva mort i d'una manera més continuada a partir del 1939, va residir llargues temporades al mas Pradell del terme de Gurb i de la parròquia de Granollers de la Plana, la seva casa pairal i, tot i que morí a Barcelona el 1970, va disposar ésser enterrat a Granollers de la Plana a la tomba dels seus avantpassats. D'Abadal, doncs, continua residint a la Plana de Vic per l'esperit i en les seves despulles.

Com a hereu del mas Pradell era l'anella vint-i-cinquena d'una llarga cadena de generacions que comença, segons la documentació conservada, amb un Ramon

* Conferència feta a la Sala de la Columna de l'Ajuntament de Vic el 13 de gener de 1989.

del Pradell que vivia entre els anys 1106 i 1127; com a Abadal era l'hereu vuitè d'una branca de fadristerns del mas Abadal d'Avinyó, que s'havia establert a la ciutat de Vic, entorn el 1670, amb un Joan Abadal, que aquell any va comprar una casa al carrer del Call Nou de Vic, casa que donava també a la Rambla de Vic i en la qual va néixer el nostre Ramon d'Abadal.

Per la banda dels Pradell recollí l'heretatge d'una dinastia pagesa, convertida en burgesa i militar des del 1634 a causa del seu entroncament amb els Fontanelles de Vic; aquesta mateixa família a mitjan segle XVIII esdevingué una família de lletrats i magistrats, que el rei Carles III va ennoblir el 1783 amb el títol «ciutadans honrats» de Barcelona.

No m'entretindré en el passat familiar de Ramon d'Abadal perquè això serà tema d'una altra conferència, crec però que era necessari evocar lleugerament aquest passat perquè el seu llegat històrico-genètic explica la confluència en ell d'arrels pageses i ciutadanes, erudites i senyorívoles, propiciades per un ambient familiar de tendències erudites. Si ens fixem només en els seus pròxims familiars, o en els que el podien influenciar directament, trobem que el seu pare Joaquim d'Abadal i Calderó (1856-1917), participà i col·laborà en la fundació del Museu Episcopal de Vic, reuní una col·lecció apreciable de quadres i retaules, destruïda en bona part durant la guerra civil i com a erudit patrici vigatà era un assidu assistent a la «sala dels savis» del Círcol Literari de Vic i també ordenà, registrà i resumí els pergamins i altra vella documentació del Pradell. El seu oncle Raimon d'Abadal i Calderó, advocat fou també un gran polític i escriptor, que va viure fins el 1945 i que, com diu el propi Ramon d'Abadal, li va fer de conseller i una mica com de segon pare en els afers familiars i patrimonials.

En l'aspecte intel·lectual Abadal, que va cursar estudis de dret a la Universitat de Barcelona i es va doctorar a la de Madrid el 1911, pertany a l'anomenada «generació del 17», una generació de gent que va haver d'enfrontar-se amb els problemes i realitzacions d'un dels moments més esperançadors de la recuperació de la consciència catalana com a entitat històrica i política. Tingué com a companys de generació tot un seguit de gent destacada en la vida política, cultural i universitària de l'època entre els que hi figuraven el seu gran amic Ferran Valls i Taverner i altres com Jordi Rubió, Agustí Duran i Sanpere, Nicolau d'Oliver, Manuel Raventós, Pere Bosch i Gimpera, Josep M^a Pi i Sunyer, etc. D'Abadal, com altres contemporanis seus, va tenir en uns moments determinats un destacat paper polític, com a afiliat a la Lliga Regionalista, de la qual el seu oncle Raimon era el 1917 president de l'Assemblea de Parlamentaris i després president de la comissió d'acció política fins el 1936.

Seguint els passos de l'oncle, que eren també els familiars, el nostre Ramon d'Abadal fou diputat provincial per Vic al 1917 i el 1921; és aquest un altre aspecte que vincula Abadal a Vic. La resta d'actuacions polítiques dins del Consell de Pedagogia, creat per la Mancomunitat o en l'Escola d'Agricultura, només indirectament el vincularen a Vic. En el seu paper polític cal destacar també la seva intervenció en el projecte d'Estatut de Catalunya. Milità algun temps en el moviment polític nacionalista d'Acció Catalana, creat el 1922, de la qual fou vocal de la primera presidència, liderada per Jaume Bofill i Mates, però amb l'adveniment de la segona república retornà a la Lliga Catalana.

En l'aspecte científic i erudit, completat el seu doctorat el 1911, va anar a París amb Ferran Valls i Taberner per a ampliar estudis sobre matèries històriques i històrico-jurídiques, per les quals sentia una especial atracció i així va seguir cursos a l'*École de Chartes*, a l'*École des Hautes Etudes* i a l'*École de Droit*, sota grans professors com Prou, Thevenin, Viollet, Esmecin i Girard.

Per aquest temps tenia com a projectes científics estudiar les fonts del dret català i espanyol: Usatges, Partides, Constitucions i drets de Catalunya, etc. com ho indiquen els seus primers treballs fets entre 1910 i 1913 en col·laboració amb J. Rubió i Balaguer i f. Valls i Taberner.

Abadal seguia inicialment uns camins diferents dels que havia seguit tradicionalment l'escola històrica de Vic, per això no es pot dir que és un «historiador vigatà» en el sentit de continuador de les investigacions d'un Jaume Ripoll, d'un Dr. Joaquim Salarich, de Mn. Josep Gudiol o del Dr. Eduard Junyent. Abadal no es va formar als Arxius de Vic i per la seva formació i temàtica d'estudis semblava destinat a assolir una càtedra universitària d'història del dret o un lloc en l'alta investigació oficial.

Això no obstant a partir de la post-guerra, Ramon d'Abadal va freqüentar els arxius vigatans i va mantenir una estreta i cordial relació amb el Dr. Eduard Junyent. Un dels records primicers que tinc de les primeres vacances d'estiu que vaig passar treballant en els Arxius Diocesans, per allà l'any 1949, és el de les tertúlies que cada dissabte a les darreres hores del matí, s'organitzaven a la saleta o despatx del Balcó gran, situada entre la Biblioteca i l'entrada als Arxius. Eren els assistents més habituals el periodista Manuel Brunet, quan es trobava a Vic, fins el 1955, el Dr. Josep Mª Font i Rius, que estiuejava a Centelles, algun dels germans Salarich, més habitualment el Dr. Joaquim i altres erudits vigatans o investigadors ocasionals distingits, tots els quals, amb el Sr. Abadal i el Dr. Junyent, parlaven de temes científics o d'actualitat. Ben aviat els que treballàvem a la casa també hi vàrem ésser admesos i és allà on vaig conèixer i tractar el Sr. Abadal. D'aquelles converses en va sortir una bona amistat, n'és mostra l'ofrena que em feia de tots els seus treballs amb una amable i condescendent dedicatòria i el fet d'haver començat una relació que ben aviat es traduiria en col·laboració, quan va demanar-me d'ajudar-lo en tasques concretes com fent fitxes, índex i buidatges de documents, identificacions de llocs, etc.

Quan la delicada salut del Sr. Abadal no li va permetre de pujar la llarga escala de la Biblioteca Episcopal, tot i la cadira que se li posava al primer pis per a fer-hi una reposada, aleshores varen començar les visites estivals al mas Pradell, una a principis d'estiu per a desitjar una bona estada i una de més llarga i gairebé institucionalitzada a principis de setembre. Aquesta segona es desenvolupava sempre amb un ritual semblant, que encara podria descriure amb tot detall, perquè donada la meua particularitat de xòfer ocasional del Dr. Junyent i del Dr. Font i Rius, no vaig faltar a cap d'elles. A aquestes reunions a més dels Drs. Junyent i Font i Rius, hi assistiren també en diferents ocasions P. Bonnassie, T. Bisson, P. Friedman i altres investigadors del moment vinculats als arxius de Vic.

La conversa agradable, interessant i viva del Sr. Abadal era la que centrava aquestes trobades d'un parell o tres d'hores partides per un petit berenar i que acabaven sempre amb una excursió per la finca. Allà Ramon d'Abadal se

sentia hereu de tot un llarg passat històric i mai faltava, mirant la capella de Palau, una petita lliçó d'història o referència als antics comtes d'Osona i abats de Ripoll, senyors inicials del lloc i també del mas Pradell, que acabava amb una exaltació del pairalisme que havia canviat i superat les antigues servituds, tasca en la que tingué un lloc un hereu del Pradell, Antoni, síndic del remences del bisbat de Vic entre 1488 i 1499.

Els darrers anys de la seva vida quan la salut i el caminar li creaven més dificultats el Sr. Abadal passava llargues temporades a Viladrau, a l'Hostal de la Glòria i allà l'havia visitat molt sovint, a la cambra on treballava fins a l'hora de dinar, ajudant-lo en tasques concretes i aprofitant-me a la vegada del seu mestratge i consells; així li vaig sotmetre i em va revisar l'esquema i el resultat de la tesi de final de carrera i altres treballs que tenia entre mans o que ell em suggeria. Recordo consells o dites seves com la que per ésser bon historiador calia trepitjar i conèixer bé el país i saber què és un turó, un marge, una coromina, un comellar o una devesa. La identificació dels topònims de la documentació del Bages, de l'Osona i del Ripollès és la feina principal que li feia en aquell temps.

Per instigació d'Abadal el Dr. Junyent va fer la transcripció de tota la documentació vigatana anterior a l'any mil, documentació que havia de formar part de la Catalunya Carolíngia i que darrerament s'ha editat com obra pòstuma del Dr. Junyent.

Podem resumir per cloure aquesta breu presentació de Ramon d'Abadal com a personatge vigatà, que fou vigatà per naixença i per residència continuada fins el 1906. Quan ell tenia 18 anys el seu pare, forçat en part pels estudis dels seus fills i en especial per la delicada salut de la seva muller, l'empordanesa Concepció de Vinyals, va traslladar la seva residència hivernal a Barcelona. Des d'aquell moment la casa pairal del Call Nou o de la Rambla, aquesta part aixecada pel seu pare feia pocs anys, fou només objecte d'estades passatgeres, ja que el mas Pradell era el lloc normal de residència durant els estius. Això va durar fins a la guerra civil que va malmetre molt la casa vigatana dels Abadal, després del 1939 Ramon d'Abadal i els seus foren més osonencs que vigatans.

* * *

La segona part d'aquesta evocació de Ramon d'Abadal la destinarem a presentar el seu aspecte d'historiador de temes vigatans o més concretament osonencs. La producció seva en aquest aspecte és molt limitada, es redueix a dos treballs específics sobre la conquesta i restauració d'Osona els segles VIII i IX, la figura d'un gran bisbe i Abat, Oliba, que va viure i actuar per les nostres terres entre el 977 i el 1046 i l'obra *La Casa Abadal del Pradell*, Barcelona 1968, 70 pp., que aquí no estudiarem però del qual hem extret la majoria de notícies sobre el seu autor i família. Els dos treballs més característics i importants per a la història comarcal són: *La Plana de Vic en els segles VIII i IX (717-886)* i el capítol intitulat *L'ocupació i repoblació de les comarques d'Osona i Bages* de l'obra *Els primers comtes catalans*, 1ª edició 1958.

El primer d'ells o *La Plana de Vic en els segles VIII i IX* és un petit fulletó o llibret de 28 pàgines, que és el text d'una conferència llegida a la sala de la Biblioteca Episcopal de Vic, el dia 9 de setembre de 1954 en un cicle de cursos organit-

zats per la Universitat de Barcelona i reeditat el 1969 dintre del primer volum de la recopil·lació de treballs d'Abadal, intitulada *Dels visigots als catalans*, pp. 309-321, sota el títol «*La reconquesta d'una regió interior de Catalunya: la Plana de Vic*» (717-886).

La importància d'aquest petit treball és cabdal per a la nostra història. Comença el seu autor precisant que la invasió musulmana de la nostra comarca devia tenir lloc l'any 717 o 718 i que fou dirigida pel cabdill al-Hurr; sembla que per aquests indrets, al contrari del que havia succeït a la major part de península, fou una ocupació violenta puix que li calgué vèncer la resistència dels partidaris d'Ardó, últim dels reis o dinastes visigots. El fet que aleshores desaparegués la diòcesi de Vic, documentada des del 516, fa creure que fou una ocupació amb lluita.

La comarca quedà desorganitzada durant vuitanta anys, per bé que el fet quedés sense organització no pressuposa que es despoblés del tot, abandonarien el país tots els compromesos amb el règim o resistència visigoda, no els simples pagesos i gent humil.

El traspass de Girona al domini de Carlemany l'any 785 i d'Urgell molt poc després va fer que la comarca de Vic quedés com a terra fronterera fins que la va reorganitzar el comte Borrell, segurament comte d'Urgell i de Cerdanya, per un mandat de l'assemblea de Tolosa del 798, presidida pel rei Lluís d'Aquitània i dirigida pel duc sant Guillem.

La comarca d'Osona i en concret la Plana de Vic fou fortificada i es va establir una línia fronterera que anava de Cardona a Casserres i a la ciutat d'Osona, que era una avançada enfront dels àrabs de cara a la futura conquesta de Barcelona, que tindria lloc el 801.

Abadal creu que aquesta primera ocupació i fortificació d'alguns punts estratègics es va fer amb gent de la part cerdana.

Pocs anys més tard, el 826, amb motiu de la destitució del comte de Barcelona, Berà, hi hagué la sublevació d'Aissó —que Abadal considera d'origen got— a la qual es va sumar Guillemund, el fill del comte Berà i altres personatges descontents amb la política dels francs que havien posat en lloc del comte rossellonès destituït o Berà, el comte Bernat, germà de Gaucelm de Rosselló-Empúries i fill per tant del duc de Tolosa sant Guillem.

Aissó, home de confiança de Berà, que feia algun temps que es trobava retinut com hostatge al palau d'Aquisgrà, es va fugar i reunint tots els descontents de la nova política imposada pels francs es va fer fort a la comarca d'Osona, comarca que a través del Bages li oferia un passatge obert fins als dominis sarraïns, dels quals esperava obtenir ajuda i que era també un punt clau entre els dos blocs de comtats amb que es dividia el país: la zona marítima, formada per Barcelona-Girona-Empúries-Rosselló i la zona interior integrada per Urgell i Cerdanya.

Per a obtenir això va ocupar la ciutat d'Osona o de Vic, on creu que trobaria còmplices o partidaris seus, va destruir la veïna ciutat de Roda, que se li devia oposar i reforçà els castells de la comarca que li semblarien més potents. Des de Vic empendria campanyes contra la Cerdanya i contra el Vallès.

Per l'estiu del 826 el comte Bernat de Barcelona, incapaç d'apaivagar la re-

bel·lió va demanar ajuda a l'emperador. Aquest, a través de legats i sembla que d'un cos d'exèrcit, va calmar la revolta interior dels comtats i es va disposar a combatre Aissó.

Aquest, aleshores, va demanar ajuda a Còrdova on va enviar un germà seu —diguem de pas que estudis recents, posteriors a l'època en què treballava el Sr. Abadal, tendeixen a identificar Aissó com a un musulmà de nom Aysun al-Arabí, fill de Sulayman, l'antic valí de Barcelona derrotat el 801. L'emir li va trametre un exèrcit comanat per Ubaid Al-lah, dit Abu Marwan, que va saquejar el país però que no va poder prendre cap ciutat. El comte Bernat es resistí a Barcelona i l'exèrcit àrab va retornar a Saragossa, on es trobava pel maig del 827, sense haver aconseguit sotmetre el país.

Davant del fracàs de l'expedició fugiren també els conjurats i la pau va retornar al país. La Plana de Vic a partir d'aquest moment fou abandonada i va quedar com a terra de ningú.

Abadal jutja exagerada l'afirmació que va fer el bisbe Idalquer el 906, després de la definitiva ocupació d'Osona, quan va dir que no havia quedat cap cristià a Osona. La pervivència de toponímia pre-romana indica la continuïtat de poblament. Marxarien, com abans, els complicats en la rebel·lió.

Aquest estat d'abandonament durà entre el 827 i el 879 i en aquest temps creu que passà per Osona i la vall del Ter una expedició àrab, comanada per Musa ibn Musa, que fou derrotada en arribar a la Cerdanya, segurament a les Coves de Ribes, on començava en aquell temps el comtat de Cerdanya.

Com a última part del seu treball o discurs Abadal descriu o estudia l'alliberament definitiu de la comarca fet per l'estiu del 879 pel comte Guifré el Pelós, amb els seus germans i fidels, després que fou investit a Troyes, el 878, dels comtats de Barcelona i de Girona.

Per enllaçar els seus comtats pirinencs d'Urgell i de Cerdanya amb els marítics de Barcelona i de Girona, el comte Guifré —que Abadal anomena sempre Guifred, tot i que en la darrera edició d'aquest treball ja se li diu Guifre i més modernament Guifré— va emprendre el repoblament del Ripollès, d'Osona, del Lluçanès, del Moianès i del Bages, on va enllaçar amb els repoblaments que ja havia iniciat des dels seus comtats d'Urgell i de Cerdanya, vers la Vall-de-lord i el sector sud del Berguedà.

Explica com es va fer la repoblació, basant-se en el discurs del bisbe Idalquer en el concili de Barcelona del 906 i precisa l'organització del *vicus Ausonensis* i en especial la restauració de la diòcesi amb l'arxiprest Gotmar, que troba com a arxiprest el 881 i com a bisbe a partir del 886.

Aquesta organització va ésser més ampla i definitiva que la del 798 en què només es constata una reorganització militar o fortificació de castells i no una organització o estructuració del país.

Aquest darrer apartat o *L'alliberació definitiva* (879) Ramon d'Abadal el va ampliar i estudiar llargament en el segon treball dedicat als inicis històrics d'Osona o capítol intítulat *L'ocupació i repoblació de les comarques d'Osona i Bages* pp. 75-120 d'«Els primers comtes catalans», edició de 1980.

Per Abadal aquest fet és l'empresa més gran portada a terme per Guifré el Pilós i el més alt títol d'honor que li pot retre la posteritat. Guifré amb ella va fixar la frontera a la línia del Llobregat-Cardener-Segre mitjà, una línia que tingué llarga vida i que és el punt de separació entre la Catalunya Vella i la Catalunya Nova.

És difícil de sintetitzar aquest estudi d'Abadal pel caràcter analític i detallat que té cada una de les seves afirmacions i per això abreuarem molt el seu contingut. Quan Guifré va emprendre la campanya el país es trobava despoblat, segons la coneguda expressió del bisbe Idalquer del 906, frases que ell matisa com a desorganitzat més que no pas com a manca de tot resident. En tot cas, però, tenia un poblament molt feble segons ho desprèn d'un document del 913 en què es diu que quan el comte vingué amb els seus homes fidels a la Vall de Sant Joan: «la vall era deserta i ell l'aprisionà amb els seus vilars i l'atermenà».

El problema de l'estat desert o no del territori preocupa l'historiador, car d'ell depèn en bona part el que el país hagués rebut una nova organització o bé simplement una restauració d'estructures antigues. Creu que les afirmacions dels documents poden molt bé interpretar-se com que la terra es trobava mancada d'organització no d'habitants. En un document de Ripoll, redactat el 977, per tant a força distància dels fets, es diu que el comte Guifré «iregué els colons àrabs i repoblà la terra mitjançant aprisions», cosa que suposaria només un canvi d'amos.

Guifré va emprendre l'obra amb els seus germans i fidels entre els quals figurava el seu germà Sunifred, que fou abat d'Arles, el qual va aprisionar un sector de terres a l'entrada del Congost, ignorem quins eren els altres germans que l'acompanyaren; entre els fidels, pròcers i vicaris, la primitiva documentació fa esment del vescomte Francó, del jurista Langobard, dels vicaris Fedanci, Centuri o Terçol i d'altres importants personatges que ocuparen pedís o figuren entorn del comte.

Guifré féu l'ocupació en nom del rei franc «*per vocem regis*», com a conseqüència del mandat o concessió rebuts a Troyes el 878 i amb aquest títol o autorització «féu diferents establiments, restaurà i reedificà» mots que equivalen a refer quelcom no a inventar-s'ho.

Tot seguit Abadal es dedica a precisar la durada de l'expedició que concreta que es va emprendre l'estiu del 879 i que en poc temps va arribar a les terres vallsanes ja ocupades i després va continuar vers el Moianès i el Bages i va relligar amb la part que ell havia repoblat feia poc a la Vall-de-lord i Berguedà. El Bages i Manresa es trobaven ja ocupats i reorganitzats el 889.

Des de bon principi constata ja signes d'unitat i de diversitat entre el sector d'Osona i el del Bages. El principal signe o característica d'unitat es troba en el fet d'haver pertangut ambdues comarques de bon principi a l'única diòcesi osonenca i potser a una sola unitat política en èpoques anteriors als àrabs, però ben aviat remarca un signe de divisió pels dos centres de Vic i Manresa, que podien tenir una arrel llunyana en els grups inicials de població indígena: els ausetans i els lacetans.

Guifré el Pilós accentuà, però, la unitat entre els dos territoris novament recuperats unint-los en un sol comtat i un sol bisbat, tot i que aviat sorgí el ferment divisorí que veiem ja en el precepte del rei Odó del 889, modificat per aquest fet el 890 i en l'aparició primerenca a partir del 908, de la denominació «comtat de

Manresa», per més que aquesta no respongués a cap realitat política i sí només geogràfica.

El comte va posar tot l'ample territori ocupat sota l'organització d'un mateix i únic comtat, amb un sol vescomte i uns jutges i vassalls comtals que asseguressin l'autonomia i la unitat del nou comtat. En un pla inferior establí castells amb un ampli territori que els estava sotmès sota la cura d'un vicari del castell amb la missió específica de vetllar per la seguretat del país.

Insisteix que fou l'organització religiosa la que assegurà la cohesió del territori i per això estudia l'erecció de la diòcesi (886-887) sota la protecció inicial de l'arquebisbe de Narbona, la seva dotació, l'erecció de parròquies, la seva subjecció al bisbe i una anàlisi del personal que les erigia i el que les regia.

És aquest l'aspecte que Abadal pot detallar més amplament i en el que es mou amb més seguretat, l'abundància relativa de documentació i la font específicament eclesiàstica de la seva major part li ho autoritzen. Aquí més que en altres indrets es fa palesa la seva perspicàcia i profunditat analítica, quan extreu atinades observacions sobre els autors de les esglésies, la seva ubicació i la total dependència del bisbe, abans de les usurpacions o variacions de segles posteriors.

Després de l'anàlisi de l'operació i de la seva extensió i muntatge en un dels darrers apartats analitza els procediments de repoblació i el títol jurídic amb què es fa: gràcies a l'acció comtal la terra deserta es converteix en terra del rei o fiscal i per això tota apriació o apropiació privada requereix un títol o confirmació reial o del comte. Les donacions a monestirs i esglésies li permeten conèixer les apriacions comtals de la Vall de Sant Joan i de la de Ripoll, de Llaés, de Vidrà, de Palau d'Osona, de Moià, d'Aiguafreda, de Montserrat, de Gualter, etc... també és possible endevinar apriacions de particulars en les més antigues vendes i donacions.

Finalment, l'autor que exposem, intenta indagar la densitat de població dels moments inicials, cosa per la qual se serveix especialment la documentació dels monestirs de Ripoll i de Sant Joan de les Abadesses i de les més antigues actes de consagració d'esglésies. De Sant Joan de les Abadesses utilitza sobretot el famós document del 913 en què figuren un total de 476 varons en 20 vil·les rurals que li donen un cens de més de mil habitants, destaca també la llista de 49 caps de casa que figuren en l'acta de consagració de l'església de Sant Andreu de Tona del 889 i el gran nombre de vil·les rurals que consten en les actes de consagració de Manlleu, Lluçà, Aiguafreda i Centelles, etc. Pel que fa a la procedència dels primers repobladors, creu que era gent de la Cerdanya o terres del nord i no dels sectors de Barcelona o de Girona, poc poblats i amb dificultats interiors en aquestes èpoques.

Aquesta és en breu resum l'anàlisi d'aquest segon treball sobre Osona, un treball seriós i aprofundit, encara no superat, que com l'anterior és una base ferma i un bon punt de partença per a tot estudi posterior.

* * *

L'últim treball de Ramon d'Abadal relacionat directament amb Vic i Osona és l'excel·lent biografia sobre «*L'abat Oliba, bisbe de Vic i la seva època*» editat per

primera vegada el 1948, reeditada el 1962 en la col·lecció biogràfica de l'editorial Aedos i el 1970 dintre del recull d'obres d'Abadal en dos volums titulada *Dels visigots als catalans*.

En aquest estudi sobre el més gran i popular eclesiàstic de l'època medieval catalana Abadal es va dedicar sobretot a col·locar la vida i actuació del bisbe i abat Oliba dintre d'una visió de la vida i preocupacions de l'època en què va viure Oliba, que fou bàsicament entre el 972 i el 1046. Com diu el mateix autor els trets essencials de la vida d'Oliba eren coneguts des de la biografia que li va fer el degà de Vic Joan Lluís de Montcada a mitjan segle XVII i sobretot per la biografia feta pel benedictí pare Anselm Albareda el 1931, faltava però estudiar l'època i circumstàncies que varen envoltar la vida del protagonista i això ho va fer Abadal servint-se molt especialment de la documentació guardada a la catedral de Vic.

L'obra d'Abadal no es basa només en temes osonencs però l'acció del bisbe Oliba a la seva seu de Vic i en relació amb nobles de la comarca té un notable tractament en la biografia. Ell va animar el Dr. Junyent a recollir i publicar el diplomatarí del bisbe Oliba, diplomatarí que Abadal va poder consultar perquè li va deixar el Dr. Junyent quan preparava l'edició de la vida d'Oliba feta el 1962. Abadal lloà l'obra del Dr. Junyent, incomprendiblement encara inèdita, i diu que ella l'ha ajudat a veure l'abat Oliba com a impulsor de la reforma litúrgica, constructor d'edificis i impulsor de l'art i escriptor o autor literari. Creu que això permetrà arrodonir la biografia del bisbe i abat Oliba però que no canviava cap dels trets essencials de l'obra que ell havia escrit.

* * *

Aquest és a grans trets l'aspecte de vigatà i osonenc i el treball que sobre temes osonencs va fer el gran historiador Ramon d'Abadal i de Vinyals, una glòria de l'erudició catalana i, sobretot, un motiu d'honor i de satisfacció per la ciutat on va néixer i per la comarca que guarda les seves despulles.

Antoni PLADEVALL I FONT
Plaça Balmes, n.º 2
VIC